

Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr XXXII/192/2013
Rady Gminy Werbkowice
z dnia 26 marca 2013 r.

**PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI
MALICE
NA LATA 2013-2020**

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
2. Charakterystyka miejscowości.....	6
2.1. Położenie, przynależność administracyjna, powierzchnia, liczba ludności.....	6
2.2. Rys historyczny.....	9
2.2.1. Historia miejscowości Malice.....	9
2.2.2. Malice w archeologii.....	12
2.3. Struktura przestrzenna miejscowości.....	13
2.4. Opis obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjającego nawiązaniu kontaktów społecznych, ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne.....	14
3. Inwentaryzacja zasobów.....	16
3.1. Środowisko przyrodnicze.....	16
3.1.1. Walory krajobrazu.....	16
3.1.2. Walory klimatu.....	16
3.1.3. Walory szaty roślinnej.....	16
3.1.4. Fauna.....	17
3.1.5. Gleby.....	17
3.1.6. Rzeka Huczwa.....	17
3.2. Dziedzictwo kulturowe.....	18
3.2.1. Dziedzictwo kulturowe (działalność artystyczno-rzemieślnicza).....	23
3.2.2. Atrakcyjność turystyczna.....	24
3.2. Infrastruktura społeczna.....	25
3.3. Infrastruktura techniczna.....	28
3.4. Gospodarka i rolnictwo.....	30
3.4.1. Gospodarka.....	30
3.4.2. Rolnictwo.....	30
3.5. Kapitał społeczny i ludzki.....	31
3.6. Inne informacje.....	33
4. Analiza SWOT Mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń.....	34
4.1. Mocne strony.....	34
4.2. Słabe strony.....	34
4.3. Szanse dla wsi.....	34
4.4. Zagrożenia dla wsi.....	35
5. Planowane zadania inwestycyjne i przedsięwzięcia aktywizujących społeczność lokalną.....	37
6. Wdrożenie i monitorowanie planu.....	42

1. Wprowadzenie

Rozwój i odnowa obszarów wiejskich stanowi kluczowe wyzwanie dla Polski w okresie integracji z Unią Europejską. Zasadniczym celem jest wzmocnienie działań służących zmniejszaniu dysproporcji i różnic w poziomie rozwoju obszarów wiejskich w stosunku do terenów miejskich. Plan Odnowy Miejscowości jest jednym z najważniejszych elementów odnowy wsi, jej rozwoju oraz poprawy warunków pracy i życia mieszkańców. Sporządzenie i uchwalenie takiego dokumentu stanowi niezbędny warunek przy aplikowaniu o środki finansowe w ramach „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013” działanie „Odnowa i rozwój wsi”. Celem działania „Odnowa i rozwój wsi” jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Działanie umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost ich atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej. W ramach działania pomocą finansową zostaną objęte projekty dotyczące:

- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów:
  - pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe;
  - służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury;
- kształtowania obszaru przestrzeni publicznej;
- budowy, remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych;
- zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne;
- odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci;
- kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Uwarunkowania Planu Odnowy polegają na tym, że ma on zdecentralizowany, lokalny charakter, obejmuje ograniczony teren jednej miejscowości i przygotowywany jest (z udziałem przedstawicieli gminy) z inicjatywy i przez mieszkańców miejscowości. Specyfika planu polega na tym, że jest on ukierunkowany na zagadnienia cywilizacyjno-kulturowe, koncentruje się na prostych, lokalnych przedsięwzięciach, które prowadzić mają do poprawy standardu i jakości życia mieszkańców. Ma mniej progospodarczy, a bardziej prospołeczny i prokulturowy charakter. Dzięki temu może stanowić doskonale uzupełnienie strategii rozwoju całej gminy, która zazwyczaj koncentruje się na zagadnieniach infrastrukturalnych i gospodarczych.

Celem planu jest podtrzymanie lub odtworzenie atrakcyjności wsi jako miejsca zamieszkania i zaplanowanie oraz przeprowadzenie tego w sposób dostępny, oczekiwany i popierany oraz wykonalny dla lokalnej społeczności. Jest to szczególnie ważne w dzisiejszej sytuacji, gdy miasta oferują konkurencyjną alternatywę zamieszkania,

a rolnictwo traci swą atrakcyjność jako źródło utrzymania, co prowadzi m. in. do migracji młodych ludzi, szczególnie tych lepiej wykształconych ze wsi do miasta.

Idea odnowy wsi wyrasta z przekonania, że odnowiona, doinwestowana i ożywiona kulturowo wieś odzyska swoją atrakcyjność jako miejsce zamieszkania, zapewni swoim mieszkańcom godziwy standard i jakość życia oraz zdoła zatrzymać młodzież na miejscu. Nie jako „mini-miasto”, wysoko zurbanizowana i konkurująca z ośrodkami miejskimi bogactwem oferty, ale właśnie jako „nowa wieś”, nowoczesna, lecz ceniąca i zachowująca swój wiejski charakter i kulturową specyfikę.

Plan Odnowy ma więc charakter „planu małych kroków”, ale w kierunku wielkich celów. Małych kroków, które podejmowane przez mieszkańców przy finansowym i organizacyjnym wsparciu gminy doprowadzić mają do trwałej poprawy miejscowych warunków życia.

Korzyści wynikające z posiadania Planu Odnowy Miejscowości:

- plan umożliwi efektywne gospodarowanie zasobami takimi jak środowisko, ludzie, infrastruktura i środki finansowe;
- zapisanie tego procesu w formie dokumentu umożliwi stałą ocenę postępów i korygowanie;
- błędów przez wszystkich członków społeczności lokalnej;
- dokument umożliwi zaangażowanie władz lokalnych oraz mieszkańców w planowanie swojej przyszłości;
- uwzględnienie różnych opinii, pomysłów i koncepcji często wymaga porozumienia. Osiągnięte porozumienie, na drodze otwartej dyskusji, pozwala na wypracowanie strategii, z którą będzie identyfikowała się społeczność lokalna;
- tworzenie Planu Odnowy sprzyja realistycznej ocenie mocnych i słabych stron miejscowości, a przez to przyjrzenie się możliwościom oraz potencjalnym problemom, które mogą się pojawić w przyszłości. W ten sposób można uniknąć wielu trudności.

Plan Odnowy Miejscowości Malice obejmuje swoim zasięgiem obszar tej miejscowości. Niniejsze opracowanie zawiera charakterystykę miejscowości, inwentaryzację zasobów służącą ujęciu stanu rzeczywistego, analizę SWOT, czyli mocne i słabe strony miejscowości, planowane kierunki rozwoju, przedsięwzięcia wraz z szacunkowym kosztorysem i harmonogramem działań.

Plan Odnowy to dokument, który określa strategię działań w sferze społeczno-gospodarczej na lata 2013-2020. Niniejszy plan jest planem otwartym stwarzającym możliwość aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że mogą być dopisywane nowe zadania, a także to, że może zmienić się kolejność ich realizacji w zależności od uruchomienia i dostępu do funduszy UE.

Projekt wprowadzonych do planu zadań powstał w oparciu o wytyczne środowiska lokalnego i konsultacje społeczne. Podstawą tworzenia Planu Odnowy jest zdanie sobie sprawy z lokalnych zasobów i potencjałów, zmobilizowanie ich, zainwestowanie w rozwój i stworzenie systemu działań partnerskich tak, aby uzyskać efekt przyrastania inicjatyw

i kumulowania się ich skutków.

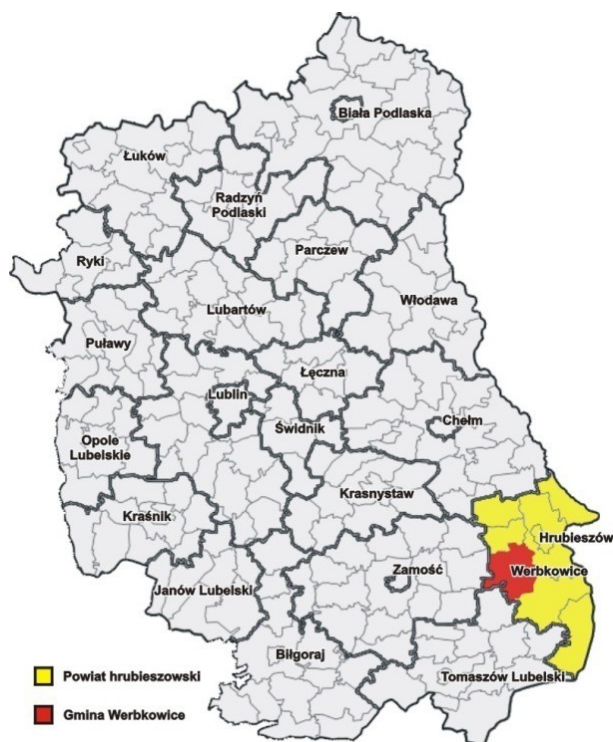
2. Charakterystyka miejscowości

2.1. Położenie, przynależność administracyjna, powierzchnia, liczba ludności

Miejscowość Malice położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie hrubieszowskim, w południowej części Gminy Werbkowice nad rzeką Huczwą, w obrębie Kotliny Hrubieszowskiej. Gmina Werbkowice leży w północno-zachodniej części Kotliny Hrubieszowskiej, która wchodzi w skład Wyżyny Zachodnio-Wołyńskiej oraz w niewielkiej części (część północno-zachodnia) w obszarze Działów Grabowieckich, wchodzących w skład Wyżyny Lubelskiej. Według regionalizacji fizyczno-geograficznej położona jest w obrębie następujących jednostek:

- Wyżyna Wołyńsko-Podolska,
- Wyżyna Zachodnio Wołyńska,
- Kotlina Hrubieszowska,
- Wyżyna Wschodniomałopolska,
- Wyżyna Lubelska,
- Działy Grabowieckie.

Malice leży w odległości ok. 18 km od miasta powiatowego Hrubieszowa, w sąsiedztwie z miejscowościami: Łysa Góra, Kotorów, Wronowice, Sahryń.

Rys. 1. Gmina Werbkowice na tle województwa lubelskiego i powiatu hrubieszowskiego

Mapa Gminy Werbkowice

Rys. 2. Miejscowość Malice na tle gminy Werbkowice

Rys. 3. Malice - "Widok z lotu ptaka"

Powierzchnia gminy Werbkowice zajmuje 18 565,94ha (miejscowość Malice 665, 36 ha, w tym użytki rolne stanowią 578,74 ha, natomiast lasy 35,61 ha). Gminę Werbkowice tworzy 28 sołectw, w tym sołectwo Malice. Jest gminą rolniczo-przemysłową z nastawieniem na przemysł rolno-spożywczy.

Struktura wielkościowa miejscowości w gminie Werbkowice jest bardzo zróżnicowana - liczą od 45 (Łotów) do 2921 mieszkańców (Werbkowice). Najliczniej zamieszkałe miejscowości to: Werbkowice, Terebiń, Gozdów, Turkowice, Podhorce. Charakterystyczną cechą sieci osadniczej gminy, jest rzadko spotykany duży udział miejscowości średnich i dużych - połowa miejscowości liczy ponad 200 mieszkańców (to około 18 miejscowości), a powyżej 400 jest 7 miejscowości, co stanowi blisko 40% całości populacji gminy. Koncentracja ludności wiejskiej jest korzystna, sprzyja bowiem poprawie jakości życia mieszkańców (łatwiejsza realizacja zadań własnych gminy w zakresie infrastruktury społecznej, np. szkół, służby zdrowia; ekonomicznie i społecznie uzasadniony rozwój infrastruktury technicznej) oraz rozwojowi gospodarstwu (większe skupiska ludności zwiększają popyt na dobra i usługi).

Bezpośrednio obszar miejscowości Malice zamieszkuje łącznie 338 osób, co stanowi 3,30% mieszkańców gminy Werbkowice (10232 osób). Liczba gospodarstw domowych w gminie 2097 w miejscowości Malice 90.

Gminę Werbkowice na koniec 2012 roku zamieszkiwało 10232 osoby, 2009 roku zamieszkiwało 10492 osoby w tym 5180 mężczyzn i 5312 kobiety. Natomiast na koniec 2008 roku zamieszkiwało 9996 osób zameldowanych na pobyt stały, w tym 4983 mężczyzn i 4993 kobiet (14,79% populacji powiatu hrubieszowskiego). W porównaniu do danych na 31.12.2006 zamieszkiwało 10062 osób (14,7% populacji powiatu hrubieszowskiego) w tym kobiety - w 2006 roku stanowiły 50,3% ogółu ludności, czyli 5058 kobiet, przy 5004 mieszkańcach płci męskiej.

Miejscowość Malice pod względem demograficznym plasuje się na 9 miejscu w Gminie Werbkowice (stan z dnia 31.12.2012 r.). W strukturze wielkościowej sołectw na terenie Gminy Werbkowice wpisuje się w grupę sołectw średnich-powyżej 200 mieszkańców- (18 miejscowości, w tym Malice).

Wiek	Kobiety	Mężczyźni	Razem
DO 18 LAT	26	36	62
19-60 LAT	91	90	181
POW. 60 LAT	59	36	95
OGÓŁEM	176	162	338

Na koniec IV kw 2012r w gminie Werbkowice 791 osób pozostawało bez pracy, przy czym dominującym niekorzystnym zjawiskiem jest duża liczba długotrwale bezrobotnych-180 osób co stanowi 22,76% ogółu zarejestrowanych. Dynamika bezrobocia charakteryzuje się ciągłymi wahaniami zależnymi od prac sezonowych oraz programów rynku pracy, istotne znaczenie ma również restrukturyzacja sektora cukrowniczego i jej wpływ na zatrudnienie w największym zakładzie pracy-Cukrowni Werbkowice. Stopa bezrobocia w powiecie hrubieszowskim 22,4% i jest zdecydowanie wyższa od średniej dla woj. lubelskiego.

2.2. Rys historyczny

2.2.1. Historia miejscowości Malice

Wieś położona w środkowej części gminy Werbkowice, nad rzeką Huczwą, w obrębie Kotliny Hrubieszowskiej. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z roku 1394, kiedy Malice wymieniono wśród wsi należących do nowo powstałej parafii łacińskiej w Grabowcu. Przed 1436 rokiem wieś posiadał Gotard z Życka, który w 1449 roku zamienił Malice, Kotorów i Konopne z Jakubem z Kargoszyna na Kargoszyn z dopłatą 100 kop groszy. W latach 1449-1462 wymieniany był Mikołaj Stompor z Malic i Sulimowa, który wraz z Junoszą z Hostynnego, Janem Uhrynowskim i Janem z Honiatyna ufundował kościół w Malicach. Kościół ten wraz z łacińską parafią ufundowano w latach 1449-62 i należały do niej: Malice, Kotorów, Hostynne, Sahryń i Wronowice. Parafia ta zanikła około poł. XVI wieku. Być może zamieniono wtedy tutejszy kościół na cerkiew p.w. św. Mikołaja, której erekcję potwierdzają źródła w latach 1533-1535 i 1542.

W tym czasie dziedzicem wsi Dzierśław z Malic, który w 1456 roku kupił część Gruszki w ziemi chełmskiej. 10 kwietnia 1469 roku bracia Jan i Abraham z Malic byli wymienieni jako świadkowie w sądzie bełskim. Według rejestru poborowego w roku 1472 było we wsi 3 i 1/2 łanów użytków oraz młyn o 2 kołach. Była to zatem stosunkowo niewielka wieś, której w 1491 roku właścicielem był Jan Malicki z Malic. Rejestr poborowy z roku 1531 wymienia tutaj młyn o 1 kole. Do Malickiej miejscowość należała jeszcze w 1578 roku, jednak wówczas współwłaścicielem był Turkowicki. Oboje zapłacili podatek od 3 łanów użytków, 5 zagrodników z ziemią, 4 komorników i 1 rzemieślnika. W 1585 roku niewielka część użytków w Malicach należała do łacińskiej Kapituły Chełmskiej, która sprzedała je w tym roku. Maliccy posiadali części użytków we wsi przez długi czas. W roku 1596 wieś należała do trzech właścicieli: Turkowieckiego, Malickiego i Rudnickiego. Wówczas istniał tu zbór ariański, a ministrem był prawdopodobnie Tomasz Gorzkowski.

Na pocz. XVII wieku dzierżawcą Malic był Jan Komorowski, żonaty z Dorotą z Metelina Mruczyńską, wdową po Janie Turkowickim. Ten ostatni w 1622 roku już nie żył, bowiem Zagrobski pozwał do sądu wdowę Dorotę i córkę Katarzynę w sprawie Malic. Według danych z 1629 roku wieś należała do Wieńczysława Rudnickiego i Turkowickiego. Właścicielem (lub współwłaścicielem) Malic z rodu Malickich był także Andrzej, który w 1648 roku dostał się do niewoli kozackiej. W 1642 roku część wsi należała do Marcina Turkowickiego, w 1662 roku do Russyanowskiego, Turkowieckiego i Horocha, a w 1666 roku współwłaścicielem wsi był Paweł Wilgowski, który posiadał tu dwór drewniany na planie prostokąta, trójdzielny, półtraktowy, z sienią na osi. Po jednej stronie sieni znajdowała się izba, a po drugiej komora z chrustu i gliny. Dwór kryty był słomą. W 1666 roku w związku z podziałem wsi sporządzono inwentarz. Podział dóbr nastąpił również w 1736 roku.

Według rejestru poborowego w 1676 roku wieś należała do Rudawskiego, Modryńskiego i Szornela. Zapewne także do Turkowickiego, którego jako właściciela wymienia rejestr poborowy z następnego roku. W 1709 roku część wsi była w posiadaniu Wojciecha Szornela, stolnika mozyrskiego, żonatego z Domicellą, a w 1731 roku

współwłaścicielem wsi był Jan Szornel, który pobił i wypędził ze wsi chłopca Zachanejkę. Inny współwłaściciel Malic Paweł Russyanowski, cześnik smoleński w 1747 roku włączył do swego folwarku puste łany chłopskie. W 1759 roku część Malic należała do Jana Turkowickiego, a w 1761 do Józefa Mireckiego. W XVIII wieku właścicielami Malic byli także Micowscy i Sobańscy oraz Józef Korytko, który kupił część wsi od Jerzego Mieszkowskiego, Jan Polanowski i Piotr Orzechowski. Na skutek szeregu transakcji kupna-sprzedaży pod koniec XVIII wieku jedynym właścicielem wsi został Piotr Lubowiecki, wojski mniejszy bełski, żonaty pierwszy raz z Delfiną z Russyanowskich, córką Świętosława i Rozalii Micowskiej, a drugi raz z Wiktorią z Rostkowskich, wdową najpierw po Wyździe, a później po Orzeszku. W 1814 roku, po śmierci Piotra Malice otrzymał syn Tomasz Kajetan Lubowiecki, żonaty z Teklą z Wydźgów, od której w 1815 roku za 132 500 złp kupił dobra Ignacy Lubowiecki (1782- 837), podpułkownik dywizji strzelców konnych armii Królestwa Polskiego, późniejszy prezes Komisji Województwa Lubelskiego, żonaty z Karoliną z Gliszczyńskich (1789-1842). Po śmierci Ignacego dobra odziedziczyły dzieci: Marianna z Lubowieckich Kwilecka, Franciszka z Lubowieckich Potworowska, żona Edwarda Wilhelma oraz Delfina i Antoni Lubowieccy. W tym czasie Malice dzierżawił Antoni Mierzejewski, ekonomem w był Jan Saligowski, a zastępcą wójta Antoni Frankowski. W 1853 roku, po spłacie rodzeństwa, Malice w całości przejął Antoni Lubowiecki, ożeniony ze Stefanią z Bożydar Podhorodeńskich, a w 1881 roku dziedzicem wsi został Marian Rajmund Lubowiecki, syn Antoniego, żonaty z Marią z Głębockich.

Najprawdopodobniej Ignacy Lubowiecki w latach 1820-1830 wybudował w Malicach murowany wór klasycystyczny oraz oficynę także murowaną. Dwór sześciosiowy, w planie miał kształt szerokiego prostokąta. Na czterech osiach jego elewacji głównej występowały okna podwójnej szerokości. Drzwi wejściowe znajdowały się na obu osiach skrajnych i poprzedzały je dwukolumnowe portyki, zwieńczone trójkątnymi szczytami. Wejście lewe miało charakter gospodarczy, prawe natomiast służyło jako paradne. Dom nakryty był wysokim, naczółkowym, łamanym dachem, pośrodku którego od strony frontowej umieszczone było wielkie półokrągłe okno.

Wnętrze dworu miało układ dwutraktowy, amfiladowy. W środkowej części mieściły się dwa pokoje prostokątne od frontu i dwa powiększone ryzalitem od ogrodu. Pokoje frontowe służyły jako mieszkalne, tylne zaś miały charakter reprezentacyjny. Z portyku prawego wchodziło się do niewielkiej sieni czy hallu, gdzie znajdowała się klatka schodowa prowadząca do jednego z pokoi frontowych oraz do wielkiej sali, usytuowanej w prawym narożu. Była to sala balowa lub jadalna. Układ amfiladowy łączył ją także z salonami. Można też było stąd wyjść bezpośrednio do ogrodu. Lewa strona domu mieściła dwa duże identycznych wymiarów pokoje, jeden od frontu, drugi od tyłu, a na skrajnej osi dwie mocno wydłużone sionki. Do jednej z nich wchodziło się przez lewy portyk, druga miała drzwi prowadzące do parku. Nie posiadamy przekazów odnośnie do wyposażenia tego dworu.

Obok rezydencji znajdowała się oficyna złożona z trzech części: podłużnej, wąskiej środkowej dwóch poprzecznie do niej ustawionych skrzydeł. Po obu stronach środkowej

części znajdowały się podcienia o trzech masywnych kolumnach i dwóch przyściennych półkolumnach. Dwór otaczał kilkuhekatowy park krajobrazowy.

W 1841 roku w pobliżu dworu wybudowano kaplicę grobową dla Ignacego Lubowieckiego. Była to budowla na rzucie prostokąta, neogotycka, murowana z cegły i otynkowana, z czworokątną wieżą i kruchtą w przyziemiu w części zachodniej. Obecnie kaplica p.w. św. Krzyża pełni rolę kościoła filialnego parafii w Turkowicach.

Na początku XIX wieku Malice były niewielką wsią. W roku 1827 należały do powiatu hrubieszowskiego i łacińskiej parafii w Tyszowcach. Liczyły wówczas 28 domów i 306 mieszkańców. Pod koniec XIX wieku folwark posiadał 769 mórg, w tym: 218 mórg gruntów ornych i ogrodów, 102 morgi łąk, 433 morgi lasu oraz 6 mórg nieużytków i placów. Wieś liczyła 54 domy oraz 549 mórg gruntu. W skład dóbr Malice wchodził również folwark Łysa Góra, z młynem wodnym i cegielnią. Dobra te należały wówczas do Mariana Rajmunda Lubowieckiego, od którego w 1908 roku kupili Malice Mordko Gersz i Dobra Garfinkielowie oraz Zelman Edelman, ale w następnym roku sprzedali je Janowi Głębockiemu.

W czasie I wojny światowej dwór w Malicach został poważnie zrujnowany. Potem częściowo odbudowany, ale ponownie został zniszczony w czasie II wojny światowej, a po wojnie uległ rozbiórce.

W latach 1900-1902 zbudowano konną kolej wąskotorową na trasie Wronowice-Mircze i odgałęzienie od niej do Malic. Wykonano ją w celu transportu buraków cukrowych do cukrowni Mircze. Kolej tę rozebrali Austriacy w 1916 roku, a szyny wykorzystali do budowy kolejki Włodzimierz Wołyński-Uhnów, która także przebiegała przez Malice.

W okresie międzywojennym Malice były średniej wielkości wsią. Według spisu z 1921 roku liczyły 78 domów i 452 mieszkańców, w tym 6 Żydów i 184 Ukraińców. W tym czasie istniały we wsi dwa sklepy, jeden z nich posiadał Lejba Szpiżajzen, a drugi nieznanymi z imienia Lipas.

Zapewne już na początku XX wieku powstała w wsi szkoła rosyjska, gdzie w 1914 roku uczył Klemens Kubel. W 1920 roku powstała we wsi polska szkoła, która mieściła się w budynku rywatnym. Pierwszym nauczycielem na przeciąg dwóch lat została Stanisława Winnicka. Później zastąpił ją Modest Bukowski i kształcił dzieci do 1942 roku. Za jego kadencji w 1936 roku wybudowano we wsi, z funduszy państwowych, drewnianą szkołę. W latach 30. uczyły tutaj także: Michalina Małaczyńska i Elżbieta Kingdżugez.

W okresie okupacji hitlerowskiej powstał w Malicach oddział AK pod dowództwem por. Stefana Kwaśniewskiego „Wiktora”. Partyzanci z tego oddziału w dniach 9-10 marca 1944 roku brali udział w akcji przeciw Ukraińcom. Walki toczyły się wówczas w Malicach, Terebiniu, Strzyżowcu, Sahryniu, Metelinie, Kol. Alojzowie, Werbkowicach i Turkowicach. Największe straty Ukraińcy ponieśli w walkach o Sahryń, który Polacy zdobyli. Podczas walk Malice zostały prawie całkowicie palone. W okresie okupacji hitlerowskiej policjanci ukraińscy z posterunku werbkowickiego zamordowali 13 mieszkańców wsi. W kwietniu 1944 roku podczas pacyfikacji Niemcy aresztowali i rozstrzelali obok szkoły 30 mieszkańców. 15 maja 1944 roku doszło tutaj do tragicznego wydarzenia. Podczas jednego z wyjazdów siostry

Longiny (Wandy Trudzińskiej) z Zakładu dla Sierot wraz z 8 chłopcami do Werbkowic, już w drodze powrotnej jadąc dreżyną po torach wąskotorowych zauważyła pożar kościoła w Malicach. Pobiegnęła do świątyni, chcąc ratować wyposażenie kościoła, tam została zatrzymana przez Ukraińców i wraz z dziećmi zaprowadzona na posterunek policji ukraińskiej w Sahryniu. Jeden z chłopców narodowości ukraińskiej został zwolniony, a pozostałych 7-dmiu wraz z siostrą Longiną Ukraińcy zamordowali w lesie nieopodal Kolonii Modryniec. Bohaterskiej siostrze i zamordowanym chłopcom wystawiono pomnik w Turkowicach. Obecnie trwa proces beatyfikacyjny siostry Longiny i prawdopodobnie Kościół rzymskokatolicki ogłosi ją wkrótce błogosławioną.

Po wojnie życie powoli wracało do normy, a naukę w miejscowej szkole rozpoczęto już w 1946 roku. Wówczas kierowniczką szkoły została Janina Swatowska, którą po dwu latach zastąpił na tym stanowisku Franciszek Malicki. Jego następcami zostali kolejno: Henryk Kikocki (1959-1985), Teresa Ślusarz-Kucharz (1985-1987), Teresa Małek (1987-1992), Elżbieta Kazimierczak (1992-1996), a od 1996 roku Marzanna Kozyra. Trudne warunki lokalowe sprawiły, że w latach 1958-1964 szkoła została rozbudowana i dostosowana do aktualnych potrzeb.

Znaczącą rolę w funkcjonowaniu wsi w okresie powojennym odgrywał sklep spożywczy należący początkowo do Spółdzielni Spożywców, a od 1948 roku przejęła go Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Werbkowicach. W latach 1951-1960 istniała we wsi Rolnicza Spółdzielnia zrzeszająca 10 członów z 5 rodzin, którzy gospodarowali na 42 hektarach. Spółdzielnia podobnie jak wiele innych placówek tego typu nie osiągnęła sukcesów i została zlikwidowana.

W 1958 roku Edward Bzdyra wraz z ojcem wybudował we wsi drewniany młyn o wydajności 3 ton mąki na dobę. Po kilkunastu latach eksploatacji sprzedali młyn Stanisławowi Drożdzielowi, a on wkrótce odsprzedał go Henrykowi Musiałowi. Po śmierci tego ostatniego w 2000 roku młyn przejęli jego synowie: Leszek i Ireneusz. Młyn jednak, wobec konkurencji dużego młyna w Werbkowicach, nie dawał zysku, dlatego po dwu latach nowi właściciele sprzedali maszyny młynarskie, a budynek przeznaczili na magazyn.

Ważnym wydarzeniem we wsi była jej elektryfikacja w 1964 roku, w 1971 roku Malice otrzymały połączenie telefoniczne, a w latach 1972-1974 dokonano scalenia gruntów. Obecnie jest to stosunkowo duża wieś. W 2001 roku było tu 107 domów i 388 mieszkańców, a pod koniec 2006 roku 349 mieszkańców.

2.2.2. Malice w archeologii

W wyniku badań powierzchniowych prowadzonych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) na terenie miejscowości odkryto 27 stanowisk (punktów osadniczych). Najstarsze ślady osadnictwa ludzkiego sięgają końca IV tysiąclecia p.Chr. i związane są z neolityczną kulturą pucharów lejkowatych datowaną na 4200-2900 r. p.Chr. Do tej kultury należały liczne fragmenty naczyń glinianych znalezione na terenie miejscowości. Dalsze ślady osadnictwa pradziejowego należy łączyć z kulturą ceramiki sznurowej (2900-

2200 r. p.Chr.), dla której charakterystyczne są m. in. kamienny toporek i czworościenna krzemienista siekierka znalezione na terenie Malic. Z osadnictwem wczesnobrązowej kultury trzcienieckiej (1600-1200 r. p.Chr.) związane są trzy stanowiska, na których znaleziono fragmenty naczyń glinianych i drobne zabytki krzemienne. Najprawdopodobniej również do tej kultury należały dwa kurhany (kopce ziemne) odkryte w lesie nad rzeką Huczwą. Za taką chronologią przemawia ich kształt oraz lokalizacja, bowiem ludność kultury trzcienieckiej wybierała takie miejsca na cmentarze. Dalsze dwa pochówki odnaleziono na obszarze Malic w postaci popielnic z przepalonymi wewnątrz kośćmi należy zaliczyć do kultury łużyckiej (1200-400 r. p.Chr.). Na podstawie cech stylistycznych naczyń glinianych datowano je na okres halsztacki (650-400 r. p.Chr.). Podczas badań powierzchniowych znaleziono również kilka innych stanowisk zaliczonych do tej kultury. Młodsze osadnictwo związane jest już z okresem wczesnośredniowiecznym. Na terenie Malic odkryto kilka stanowisk datowanych na podstawie ceramiki na VIII-XIII wiek. Osadnictwo od X-go wieku było połączone gospodarczo i administracyjnie z ośrodkiem w Czerwieniu.

2.3. Struktura przestrzenna miejscowości

Tereny wsi Malice przynależą, tak jak cała gmina, do makroregionu pod nazwą Zamojszczyzna i to z jej, burzliwą historią jest związany układ przestrzenny miejscowości. Zniszczenia wojenne, przesiedlenia, eksterminacja ludności polskiej ze strony okupanta niemieckiego, a także nieustające walki ludności polskiej z ukraińską, nacjonalizacja w okresie powojennym sprawiły, że wieś po części straciła swój „kresowy” charakter. Wiele charakterystycznych zabudowań uległo nieodwracalnym zniszczeniom, a na ich miejsce powstał nieład urbanistyczny. Występuje typ siedlisk z zabudową wolno stojącą wokół podwórza zakreślonego zazwyczaj w prostokąt, zwrócony szczytem do drogi przez wieś, niezależnie czy ustawienie domu mieszkalnego jest szczytowe czy kalenicowe. Oba rozwiązania występują w Malicach z przewagą ustawienia kalenicowego i z przysunięciem domu mieszkalnego do drogi. Większość budynków powstałych w II połowie XX w. charakteryzuje się budową jednokondygnacyjną wykonaną przeważnie z popularnego pustaka, z elewacją tynkową o dwuspadowych dachach i niskim kącie nachylenia, krytych przeważnie eternitem, blachą. Budynki gospodarcze wolno stojące, ustawione kalenicowo, wokół prostokątnego podwórza. Domy mieszkalne mają różne gabaryty. W nielicznych przypadkach łączone są z zabudową inwentarską, na którą składa się kilka oddzielnych budynków gospodarskich ustawionych w czworobok wokół podwórza, najczęściej ze stodołą na tylnym, krótszym boku działki. Brak jest pełnych zagród z zabytkową zabudową drewnianą charakteryzującą się poszyciem dachowym zwanym "strzechą", wytypuje tylko kilka pojedynczych domów z przełomu XIX i XX w., pokrytych strzechą lub drewnianą dachówką, parterowych z małymi, z zasady 4 otworami okiennymi, 2 izbowymi o konstrukcji budowlanej drewnianej bądź trzciniowo-glinianej. Bardzo charakterystyczne jest także wznoszenie przy skromnych drewnianych domach okazałych, nowszych, murowanych stodoł, usytuowanych na tyłach siedlisk. Podwórka otaczane są zazwyczaj płotami

siatkowymi bądź drewnianymi sztachetowymi, które coraz częściej wypierane są przez te pierwsze.

Na obszarze gminy brak jest charakterystycznego budownictwa wiejskiego, które jeszcze do niedawna dominowało na omawianym terenie. Ostatnie kilkanaście lat przyniosło wyparcie drewnianej architektury ludowej, na rzecz murowanych, bezstylowych domów.

Pomimo występującej dysharmonii budowlanej związanej czy to z zawirowaniami historycznymi, czy też z panującym nieskalanym stylem budownictwa nowożytnego wieś zachowała swój układ przestrzenny oparty na planie ulicówki, pomimo ubytków w zabudowie i wprowadzenia współczesnych, dysharmonizujących budynków.

Obręb miejscowości charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Z rzeką, a konkretnie z jej biegiem z jednej strony, a z drugiej strony ze szlakiem linii kolei wąskotorowych oraz przebiegiem dróg powiązana jest dominanta przestrzenna miejscowości (dominanta płaska), której układ przestrzenny można określić jako „liniowy”. Widoczne jest nasilenie zabudowy w okolicach, świetlicy wiejskiej-będące wyznacznikiem dominanty przestrzennej wysokościowej, przy której biegnie ciąg komunikacyjny (droga powiatowa 2421L). Opis obiektów dominanty przestrzennej tj. świetlicy znajduje się w rozdziale 3.3 "INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA".

2.4. Opis obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjającego nawiązaniu kontaktów społecznych, ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne

Obszar zlokalizowany jest w centrum Malic, przy drodze powiatowej nr 2421L. W obrębie wskazanego obszaru znajdują się najważniejsze punkty w miejscowości o znaczeniu handlowym, usługowym, kulturowym i rekreacyjnym. Zalicza się do nich świetlicę, plac zabaw, kościół. Wymienione obiekty położone są po prawej stronie drogi powiatowej nr 2421L, patrząc w kierunku Werbkowic. W odległości 100 m od świetlicy zlokalizowany jest kościół, 300 m szkoła, 450 m pierwszy sklep i 750 m drugi sklep. Przy świetlicy znajduje się plac zabaw. Przedstawiony powyżej obszar ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne pełni funkcję centrum, czyli obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjającego nawiązaniu kontaktów społecznych.

Niestety jak wynika z analizy przedstawionej w powyższym dokumencie, teren ten wymaga niezbędnej interwencji naprawczej. W pierwszej kolejności dotyczyć ona będzie modernizacji świetlicy, w przyszłości niezbędna jest także rozbudowa przyległego do niej terenu, budowa parkingu oraz modernizacja infrastruktury sportowej. Niezbędne i konieczne jest ich przystosowanie do obecnych potrzeb infrastruktury technicznej, a także funkcjonalnych. Odnowa budynku świetlicy oraz przyległego do niej terenu w sposób przyjazny mieszkańcom i turystom wytworzy zorganizowaną przestrzeń wspólną i powiąże ją z pozostałymi znaczącymi elementami miejscowości i ciągami komunikacyjnymi. Uzupełni ofertę miejscowości, tworząc infrastrukturę nie tylko dla dzieci i ich rodziców, ale osób

starszych oraz niepełnosprawnych. Będzie to też miejsce wychnienia dla turystów korzystających z atrakcji turystycznych na terenie miejscowości, jak i całej gminy. Funkcjonalność świetlicy, jej przystosowanie do pełnienia swoich zadań kładzie także potrzebę działań poprawczych, tak aby mieszkańcy, goście w tym turyści odwiedzający miejscowość mogli spotykać się na imprezach kulturalnych oraz sportowych integrujących społeczność. Przedsięwzięcie zapoczątkuje realizację wspólnych działań mieszkańców na rzecz poprawy warunków i jakości życia na wsi. Dostępność obszaru:

- dostępność mobilna: drogi powiatowe 2421L i 2426L; przystanki autobusowe po obu stronach drogi powiatowej;
- dostępność piesza: brak ciągów pieszych wzdłuż drogi, wykorzystywane są pobocza.

Rys. 4. Wizualizacja obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjającego nawiązaniu kontaktów społecznych, ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne ujęte z lotu ptaka

Dane i potrzeby zamieszczone w opisie uzupełnione są innymi zapisami ww. dokumencie m. in. w pozycji „Struktura przestrzenna miejscowości”, „Obiekty i tereny” oraz „Planowane zadania inwestycyjne i przedsięwzięcia aktywizujących społeczność lokalną”, stanowiąc komplementarną całość opisu miejscowości, jej charakterystyki i potrzeb.

3. Inwentaryzacja zasobów

3.1. Środowisko przyrodnicze

3.1.1. Walory krajobrazu

Wieś Malice położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego. Miejscowości otoczona jest przez łąki oraz grunty orne poprzecinane siecią rowów, urozmaicone roślinnością drzewiastą, bogatą gamą gatunków traw i ziół. Od wschodniej strony przez miejscowość przepływa rzeka Huczwa, przecinając pobliskie łąki. Od południowo-zachodniej strony wsi przylegają kompleksy leśne. Występowanie tak wielu elementów przyrodniczych sprawia, że krajobraz jest urozmaicony z zachowaną równowagą tych elementów i dobrze wkomponowanymi obiektami w przyrodę.

Jest to wieś nieduża i obejmująca kilkadziesiąt domków porozrzucanych w niedużej odległości od siebie na przestrzeni kilkuset metrów. Oddalona od zgiełku i hałasu miasta. Krajobraz jest rolniczy bez cech uprzemysłowienia, o niedużym stopniu przekształcenia.

3.1.2. Walory klimatu

Główne cechy klimatu dla rejonu Malice to:

- klimat z przewagą wpływów kontynentalnych;
- zimy długie i chłodne;
- lata ciepłe;
- przeważają wiatry z sektora zachodniego i południowo-zachodniego.

Położenie miejscowości w dolinie powoduje, że amplitudy zjawisk pogodowych są złagodzone, przez co warunki klimatu są korzystne.

3.1.3. Walory szaty roślinnej

Jest to obszar o znikomym uprzemysłowieniu, a nawet w ogóle nie występującym, dlatego, też stanowi enklawę roślinności zbliżonej do stanu naturalnego. Priorytetowe znaczenie ma wyjątkowe bogactwo florystyczne i zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych oraz duży stopień naturalności siedlisk. Na zmienny krajobraz wpływają pola uprawne i użytki zielone poprzecinane rowami melioracyjnymi, występowanie małych skupisk drzewnych i zakrzaceń. Roślinność jest zdrowa, bujna nieskażona cywilizacją, niezniszczona kwaśnymi deszczami. Bogata roślinność trawiasta, zakrzewienia chronią glebę przed erozją i wymywaniem. Łąki zachwycają obfitością barw i gatunków szczególnie latem. Zestaw gatunkowy roślin zależy od warunków środowiskowych, przede wszystkim od wilgotności podłoża. Łąki znajdują się w dolinie rzeki i są rokrocznie zalewana występującą z brzegów koryta wodą Huczwy, jak również wodą topniejącego śniegu z sąsiednich pól. Jest to naturalne nawożenie łąki, decydujące o obfitości zbiorowiska.

3.1.4. Fauna

Przyległe do Malic lasy oraz stosunkowo mało przekształcone środowisko naturalne są bogate w różnego rodzaju zwierzęta łowne takie jak: sarny, zające, dziki oraz bobry, lisy, borsuki, łasice. Okoliczne łąki stanowi ostoję ptaków takich jak: czajki, kilka rodzin bociana białego, bażanty, kuropatwy oraz inne gatunki. Nad Huczwa można zaobserwować obecność wielu gatunków owadów jak np. ważki. Łąki stwarzają również doskonałe warunki do życia dla wielu drobnych gryzoni jak np. kret czy mysz.

3.1.5. Gleby

Teren Gminy Werbkowice należy do obszarów o najlepszych warunkach glebowych w województwie lubelskim i jednego z najlepszych na terenie Polski. Jest to efektem występowania tu czarnoziemów, ale także innych doskonałych pod względem rolniczym gleb takich jak rędziny, gleby brunatne wytworzone na lessach i inne.

Gleby tu występujące posiadają doskonałe warunki fizykochemiczne, tj. niewielki udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych w ogólnym obszarze użytków rolnych poniżej 40%. Gleby kwaśne należy poddać procesowi wapnowania, w celu poprawy właściwości fizykochemicznych, chemicznych i fizycznych, wzrostu plonów roślin uprawnych i poprawy ich jakości.

Gleby gminy cechują się niewielkim udziałem użytków rolnych o bardzo niskiej i niskiej zasobności w przyswajalny fosfor (poniżej 40%), potas (poniżej 40%) i magnez, (poniżej 20%).

Prowadzone wzdłuż trasy drogi krajowej 74 (Kielce-Zamość-Hrubieszów-Zosin) badania gleb wykazują, że udział elementów z grupy tzw. metali ciężkich wykazuje zerowy stopień zanieczyszczenia rozumiany jako zawartość naturalna.

3.1.6. Rzeka Huczwa

Ważnym elementem dla rozwoju środowiska przyrodniczego na terenie sołectwa Malice, jak i tym bardziej gminy, czy powiatu jest rzeka Huczwa przepływająca przez Malice. Większa część powiatu hrubieszowskiego odwadniana jest przez Huczwę. Powierzchnia jej dorzecza wynosi 1394,3 km². Rzeka Huczwa w dolnym biegu nie jest uregulowana.

Korytarz ekologiczny biegnący wzdłuż doliny rzeki Huczwy, na którym zachowany został naturalny krajobraz doliny, terenami łąkowymi i bagiennymi. Na terenie korytarza nie mogą być lokalizowane obiekty mogące zagrażać środowisku naturalnemu tj.: zakłady przemysłowe, obiekty rolnicze, obiekty gospodarcze. Wskazane jest natomiast lokalizowanie ścieżek pieszych i rowerowych, realizowanych w taki sposób, aby nie został naruszony naturalny układ zadrzewień, łąk oraz pól uprawnych.

Znaczenie gospodarcze rzeki dla celów rolniczych jest duże, nie mniejsze jest znaczenie sportowo-turystyczne, sanitarne itd. Huczwa dostarcza wody dla zakładów przemysłowych, do niej doprowadzone są ścieki tych zakładów. Ludność miejscowości leżących nad Huczwą pobiera z niej wodę.

Na terenie gminy Werbkowice widoczny jest brak wykorzystania potencjału sportowo-rekreacyjnego i stricte turystycznego rzeki Huczwy i terenów bezpośrednio do niej przyległych o bardzo dużej powierzchni. W samej miejscowości Malice, jak i na terenie Gminy Werbkowice brakuje infrastruktury około rzecznej. Instytucje prowadzące działalność rekreacyjno-sportową, czy też osoby fizyczne prowadzące działalność agroturystyczną, nie wykorzystują potencjału rzeki, która w znaczący sposób stworzyłaby możliwość rozwoju sektora rekreacyjno-sportowego oraz uzyskania większych dochodów zarówno dla miejscowości Malice, jak i całej gminy.

Rys. 5. Huczwa

3.2. Dziedzictwo kulturowe

Obiekty pomieci narodowej

Rys. 6. „Pomnik ku czci poległych w latach 1939-1944 mieszkańców Malic - Cześć ich pamięci”

Obiekty religijne

Są to obiekty na terenie Malic będące szczególnym miejscem kultu wiary chrześcijańskiej. Przy tych obiektach religijnych w maju odbywają się spotkania modlitewne zwane "majówkami" oraz poświęcenie pól.

Na terenie miejscowości znajduje się przydrożny krzyż konstrukcji drewnianej z 1905 roku oraz 2 przydrożne krzyże konstrukcji metalowej upamiętniające poległych mieszkańców Malice w czasie II Wojny Światowej.

Rys. 7. Przydrożny krzyż żeliwny na czworobocznym cokole murowanym z 1870 roku

Rys. 8. Kapliczka przydrożna z rzeźbą św. Jana Nepomucena z 1477 roku

Kościół filialny parafii w Turkowicach

Kościół pw. Krzyża Św., w Malicach. Wzniesiony w r. 1841, jako kaplica grobowa Ignacego Lubowieckiego prezesa Komisji Województwa Lubelskiego (zm. w r. 1837), przez żonę i dzieci. Neogotycki. Orientowany. Murowany z cegły, otynkowany, Na rzucie prostokąta z wyodrębnioną apsydą. W części zachodniej czworoboczna wieża wysunięta nieznacznym ryzalitem przed lico fasady, z kruchtą w przyziemiu, oraz dwie prostokątne lokalności po bokach. Wewnątrz sklepienie kolebkowe z lunetami, w apsydzie konchowe, w kruchcie żaglaste. Wieża zwieńczona od strony zachodniej i wschodniej trójkątnymi szczytami na tle szczytów schodkowych; części boczne fasady zakończone analogicznymi półszczytami. Portal ostrołukowy, w bocznych częściach fasady nisze; w górnej kondygnacji wieży ujętej pilastrami bliźnie otwory dzwonowe we wspólnym obramieniu zamkniętym łukiem oślim. Szczyt wsch. schodkowy. Zewnątrz pod okapem gzyms z fryzem arkadowym. W bocznych elewacjach otwory okienne ostrołukowe z opaskach. Dach nad kościołem oraz daszek nad wieżą dwuspadowe, kryte blachą. Zewnątrz na apsydzie tablica z napisem fundacyjnym. W wieży dzwon odlany w r. 1839 przez J. N. Petersilge w Warszawie, fundacji Lubowieckich.

Rys. 9. Kościół w Malicach

Rys. 10. Wnętrze kościoła

Cmentarz rzymskokatolicki

Położenie - 100 m na wschód od kaplicy i 170 m od drogi do Werbkowic, poza zabudową. Historia - cmentarz grzebalny założony został po 1875 r. przy cerkiewce prawosławnej. Najstarszy zachowany nagrobek z czytelną inskrypcją pochodzi z 1893 r. Po I wojnie światowej cmentarz użytkowali także rzymskokatolicki. W 1929 r. został powiększony w kierunku zachodnim. Obecnie użytkowany przez rzymskokatolików, należy do parafii w Turkowicach. Układ - połowa trapezu o powierzchni 0,53 ha, bez podziału na kwatery. Groby w rzędach lokowane różnorodnie. Cerkiew zlokalizowana była w północnej części cmentarza, w najwyższej położonym miejscu.

Stan zachowania - na cmentarzu zachowało się ok. 10 kamiennych nagrobków sprzed 1945 r. Są to prawosławne i łacińskie krzyże na postumentach prostopadłościennych i kopcach kamieni. Krzyże o ramionach zakończonych prosto, trójlistnie, stylizowanych na drewniane. Postumenty dekorowane wielostopniowymi gzymsami uskokowymi, gzymsami z półkolistymi i szczykami, trójkątnymi tympanonami. Na krzyżach zawieszono stylizowane wieńce i kotwice. Inskrypcje nagrobne, do I wojny światowej po rusku, później po polsku. Znajduje się tu gipsowa figura św. Stanisława z dzieckiem na ręku, wykonana w kamieniarskim zakładzie J. Marchwieńskiego w Zamościu (Stanisław Kozyra zm. 1930 r.). Jest kilka krzyży metalowych i drewnianych przy mogiłach ziemnych, z lat 30 - 40. Wśród nagrobków współczesnych dominują lastrkowe stelle z krzyżami i krzyże metalowe.

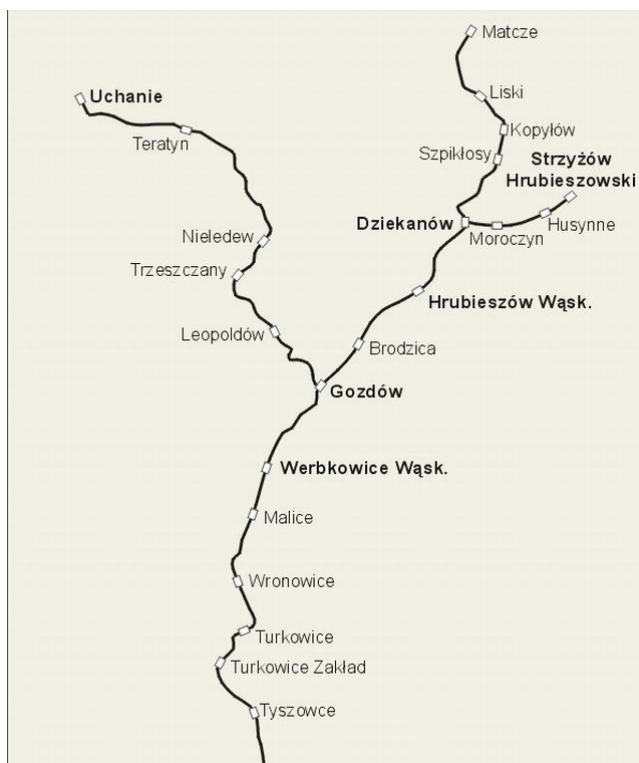
Drzewostan - brzoza (15), lipa (13), jesion i kasztanowiec (po 3), klon (2). Drzewa rosną przy zachodniej i południowej granicy. Nieliczne towarzyszą grobom.

Ogrodzenie - siatka metalowa przy metalowych słupach.

Hrubieszowska Kolej Dojazdowa

Sieć kolei wąskotorowych istniejących na terenie powiatów hrubieszowskiego, tomaszowskiego, chełmskiego i zamojskiego w XIX i XX wieku. Początek sieci dał kilkukilometrowy odcinek Poturzyn - Kryłów otwarty pod koniec XIX wieku (po 1887 r.), wówczas jeszcze kolejki konnej (o rozstawie 750 mm). W 1918 r. po przejściu sieci pod administrację polską zbudowano siedzibę zarządu HKD oraz wieżę wodną w Hrubieszowie,

budynki dworców w Werbkowicach, Turkowicach, Łaszczowie i Gozdowie, Do lat 70. XX wieku dobudowywano i rozbierano różne odcinki kolei, jedna z powodu rozwoju transportu samochodowego, a co za tym idzie zmniejszania się liczby przewozów kolejowych, zaprzestano budowy nowych odcinków, zaprzestano modernizacji, a co więcej kolej powoli zaczęto likwidować. Na przełomie lat 80. i 90. podjęto decyzję o całkowitej likwidacji HKD z powodu nierentowności, a także zniszczonego taboru i braku środków na jego naprawę. W dniu 13 stycznia 1990 r. zamknięto Werbkowice - Byków (Werbkowice, Malice, Wronowice, Turkowice, Turkowice (zakład), Tyszowce, Tuczapy, Dobużek, Łaszczów, Rokitno, Ulhówek, Tarnoszyn, Byków), a 8 maja 1991 r. zawieszono ruch na ostatnich czynnych odcinkach Werbkowice - Hrubieszów - Strzyżów, Gozdów - Nieledeu oraz Dziekanów - Szpikłosy, a już 17 maja postanowiono je zlikwidować całkowicie. Przedstawicielom Towarzystwa Miłośników Kolei, 27 listopada 1992 r. udało się ostatni ocalały odcinek kolei Hrubieszów - Werbkowice wpisać na listę zabytków. Ostatni pociąg odjechał do Werbkowic 12 lipca 1993 r. Od tego czasu tory zarosły dziką roślinnością, zaś budynki oraz sprzęt kolejowy zostały zniszczone lub przeznaczone do innych celów. Obecnie linię Hrubieszów-Werbkowice zamierza się reaktywować z przeznaczeniem dla ruchu turystycznego oraz utworzyć na jej terenie Muzeum Kolei Wąskotorowej.

Rys. 11. Trasa kolei wąskotorowych

Drewniany młyn

W Malicach widnieje motorowy młyn drewniany z XX wieku. Budynek produkcyjny młyna położony przy drodze powiatowej nr 2421L. Trzykondygnacyjny budynek młyna założony na planie prostokąta, ma kształt bryły prostopadłościennej, kryty dachem dwuspadowym o niewyodrębnionych szczytach. Schody umieszczone są w wydzielonym, wewnętrznym filarze łącząc wszystkie kondygnacje. Otwory okienne są zamknięte

odcinkowo, bez obramowań o wielokwaterowej stolarce, mniejsze w górnej kondygnacji. Drewniane skrzydła w otworach wejściowych.

Rys. 12. Młyn w Malicach

3.1.2. Dziedzictwo kulturowe (działalność artystyczno-rzemieślnicza)

Rękodzieło

Kompozycje kwiatowe i ozdoby wielkanocne wykonane przez Panie z KGW w Malicach. Materiałem wykorzystanym przy rękodziele są papierowe serwetki, bibuła, drut, kolorowy papier, sznurek, koraliki, wstążki, wełna, styropian czy materiał pochodzenia roślinnego (kwiaty, liście).

Rys.13. Kompozycje wykonane przez Panie z KGW

3.2.2. Atrakcyjność turystyczna

O atrakcyjności turystycznej miejscowości Malic decydują przede wszystkim malownicze drogi i ścieżki polne idealne dla turystyki pieszej, rowerowej i konnej, piękne krajobrazy, urozmaicony teren. Malice może być propozycją dla tych, którzy chcą „na chwilę” odpocząć od cywilizacyjnego pośpiechu. Jest to miejscowość o niewielkiej powierzchni, lecz przyrodniczo bardzo bogata, gdyż w zupełności jest to teren zielony, czysty z niewielka

ilością zabudowań, dostępem do rzeki i lasu, a także w atrakcyjnym sąsiedztwie z Werbkowicami i ich zabytkami architektury budowlanej i archeologicznej. Plac zabaw pozwala najmłodszym aktywnie wypoczywać. Położenie wsi Malice stwarza doskonałe warunki do aktywnego wypoczynku oraz do korzystania z dobrodziejstw turystyki. Bez jakiegokolwiek specjalistycznego sprzętu możemy zwiedzić pieszo niemalże cały region. Gęsta sieć dróg i ścieżek polnych wiedzie wzdłuż brzegów Huczwy, lasami i łąkami.

Przyległe, urozmaicone kompleksy leśne przyciągają miłośników przyrody do długich wycieczek pieszych, rowerowych, grzybobrań czy do zbierania sezonowych owoców leśnych.

Rzeka Huczwa jest nie lada atrakcją dla wędrujących ze swoim krętym korytem i nadrzecznym naturalnym krajobrazem. Wędrówka wzdłuż jej brzegów dostarcza możliwości podziwiania dużej różnorodności siedlisk przyrodniczych, w których zachowało się wiele naturalnych krajobrazów i bogactwo faunistyczne. Nieuregulowane i niezagospodarowane koryto rzeki, meandrująca rzeka i szeroka dolina zachwycają zawsze, o każdej porze roku. Krajobraz jest szczególnie atrakcyjny w pełni lata, kiedy to różnobarwne dywany łąk kontrastują z błękitem nieba i soczystą zielenią nadrzecznej zarośli. Uważny obserwator, nawet w czasie spaceru dostrzeże bogactwo przyrody. Zaobserwować można świat zwierząt: bobry, które zadomowiły się, kreując nadrzeczny obraz; wśród przybrzeżnej roślinności mienią się w słońcu ważki. Spaceruje stanowią przyjemność dla ciała i ducha. Wędkarstwo jest jedną z lepszych form spędzania wolnego czasu oraz rekreacji nad rzeką Huczwą i miejscowym stawem dla ludzi poszukujących wytchnienia, ciszy i spokoju. Istotne jest, że jest to zajęcie, które może być wykonywane o każdej porze roku, zarówno przez osoby dorosłe, jak i młodzież. Rzeka Huczwa posiada ogromny potencjał, który można wykorzystać w rozwoju wędkarstwa, a przez to-wzbogacić atrakcyjność turystyczną tego obszaru.

Z miejsc kultu religijnego godnymi zainteresowania są obiekty sakralne tj.: kapliczka przydrożna z rzeźbą św. Jana Nepomucena z 1477 roku i wzniesiona w 1841 r. kaplica grobowa Ignacego Lubowieckiego.

Występują sprzyjające warunki do rozwoju agroturystyki i ekoturystyki. Rozwój turystyki może odgrywać rolę czynnika wzrostu i pełnić funkcję instrumentu wspomagającego restrukturyzację i przemiany społeczno-gospodarcze. Turystyka wywołuje również zmiany wtórne struktury branżowej poprzez pobudzenie rozwoju usług i handlu.

3.2. Infrastruktura społeczna

Świetlica Wiejska

Usytuowana w centrum wsi, jest jednym z najważniejszych obiektów pełniących inne funkcje niż wyznaniowe i stricte edukacyjne, a jako świetlica wiejska pełniąca funkcje społeczno-kulturalne jest miejscem spotkań i zabaw mieszkańców miejscowości.

Obiekt murowany, parterowy, posiada 4 wyodrębnione niezależne części składowe- część świetlicową z salą taneczną, sceną, pomieszczenie socjalne, kuchnia, toalety. Budynek zlokalizowany na działce nr ewidencyjny 252/2. Obiekt parterowy,

niepodpiwniczony. Dach stromy więzar drewniany pokryty blacha trapezowaą. Budynek posiada przyłącze elektroenergeyczne, wodno-kanalizacyjne oraz telefoniczne. Na działce znajduje się bezodpływowy zbiornik na ścieki sanitarne oraz śmietnik. Budynek położony jest u z biegu dróg utwardzonych - dz. nr 252/3 i 495/10.

Dane techniczne obiektu:

- Powierzchnia zabudowy: 358,78 m²
- Powierzchnia użytkowa: 314, 78
- Kubatura: 2100,00m³
- Wysokość: 6,51m
- Ilość kondygnacji nadziemnych: 1
- Budynek częściowo niepodpiwniczony.

Świetlica wykorzystywana jest przede wszystkim przez KGW, jak również spotkań integracyjnych i rekreacyjnych dla młodzieży oraz dzieci, służy także do sezonowych spotkań religijnych.

Cały obiekt nie jest ogrodzony, teren nie jest zagospodarowany (m. in. brak utwardzonego placu dojazdowego, obiektów małej infrastruktury typu: boiska sportowo-rekreacyjnego). Przy świetlicy znajduje się nowoczesny plac zabaw oddany do użytku w 2011r.

Świetlica wiejska jest miejscem spotkań zorganizowanych i niezorganizowanych grup dzieci oraz dorosłych mieszkańców wsi. Obiekt pełni funkcje siedziby:

- Koła Gospodyń Wiejskich, do którego czynnie należy 20 osób,
- Rady Sołeckiej.

Obiekt „świetlicowy” skupiający tak ważne i potrzebne instytucje życia społecznego miejscowości, niestety z roku na rok staje się coraz mniej przystosowany do sprawnego funkcjonowania ze względu na stan techniczny, niepozwalający na jego należyte zgodne z przeznaczeniem funkcjonalne użytkowanie. Remont stworzy podwaliny pod centrum społeczno-kulturalne oraz turystyczne wsi.

Pomimo powyższych braków organizowane są w świetlicy dużym nakładem społecznym, imprezy dla mieszkańców np. Choinka, Dzień Dziecka, ognisko dla dzieci. W programie zawsze są konkursy i zabawy dla dzieci. W trakcie imprezy uczestnicy delektują się ciastem upieczonym przez panie z KGW. Wszystko odbywa się przy muzyce prezentowanej dla każdego pokolenia w formie festynu rodzinnego.

Rys. 14. Świetlica we wsi Malicach

Rys. 15. Świetlica we wsi Malice

Rys. 16. Pomieszczenie socjalnego

Rys. 17. Sala taneczna ze sceną

Rys. 18. Pomieszczenie kuchenne

3.3. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Brak sieci wodociągowej na terenie miejscowości. Woda pobierana jest ze źródeł studni głębinowych.

Energia elektryczna

Cały teren gminy objęty jest siecią energetyczną średniego napięcia, zrealizowaną jako linia napowietrzna na słupach żelbetowych. Odbiorcy zasilani są energią elektryczną niskiego napięcia ze stacji transformatorowych. Ogólny stan linii jest średni, jednak w części gmin wymagają one nakładów inwestycyjnych. Przez teren gminy przebiegają także linie energetyczne wysokiego napięcia WN-110 kV.

Zamojska Korporacja energetyczna w Zamościu, Rejonowy Zakład Energetyczny ma opracowany rozwój sieci energetycznej dotyczącej gminy Werbkowice do roku 2011, dalej plany obecnie nie sięgają.

Ciepłownictwo

Zaopatrywanie mieszkańców w ciepło opiera się na indywidualnych źródłach ciepła. (ogrzewanie mieszkań oraz budynków gospodarczych).

Kanalizacja i gospodarka odpadami

Miejscowość Malice jest miejscowością nieskanalizowaną. W miejscowości funkcjonują zbiorniki bezodpływowe (szamba), których znaczna część zanieczyszcza środowisko poprzez nieszczelne zbiorniki lub odprowadzając ścieki do rowów melioracyjnych, zanieczyszcza wody powierzchniowe i podskórne. Istnieje wyraźna potrzeba budowy komunalnej sieci kanalizacyjnej i wyposażenia indywidualnych posesji w hydroponiczne przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Komunikacja

Miejscowość jest przeciętna siecią dróg powiatowych i gminnych:

1. Droga powiatowa nr 3421L długości 2,38 km w całości utwardzona
2. Droga powiatowa nr 3426 L długości 1,80 km w całości utwardzona
3. Droga gminna nr 111256L długości 1,20 km o nawierzchni gruntowej
4. Droga gminna nr 111302L długości 0,60 km o nawierzchni ulepszonej

Sieć dróg na terenie gminy Werbkowice

Sieć drogową łączącą poszczególne miejscowości jest dobrze rozwinięta. Na terenie gminy znajduje się obecnie 13,7 km dróg krajowych oraz 12 km dróg wojewódzkich, 76,8 km dróg powiatowych. Pozostałą część stanowią drogi gminne. Ich łączna długość wynosi 134,4 km (w tym na terenie sołectwa 10,8 km), z czego 6,1 km dróg posiada nawierzchnię twardą, 0,7 km to drogi o nawierzchni twardej ulepszonej, natomiast 4 km to drogi o nawierzchni gruntowej. Większość dróg na terenie gminy z naciskiem na drogi powiatowe i gminne wymaga zintensyfikowanych nakładów inwestycyjnych w celu poprawy ich stanu nawierzchni oraz dostosowania ich do obecnych obciążeń komunikacyjnych. W szczególności należy przebudować nawierzchnię dróg gminnych z nawierzchni gruntowej na nawierzchnię twardą lub twardą ulepszoną.

Sieć telekomunikacyjna

Obejmuje cały obszar Malic, jaki cały obszar gminy. Sieć ta wyposażona jest przeważnie w nowoczesne automatyczne centrale cyfrowe, często połączone ze sobą przewodami światłowodowymi. Taki poziom telefonizacji zaspokaja w większości potrzeby mieszkańców.

Sieć kanalizacyjna

Obecnie stan skanalizowania miejscowości Malice uznaje się za zły. Brak jest układów sieciowych w rozproszonej zabudowie miejscowości, gdzie funkcjonują zbiorniki bezodpływowe (szamba), których znaczna część zanieczyszcza środowisko poprzez nieszczelne zbiorniki lub odprowadzając ścieki do rowów melioracyjnych, zanieczyszcza wody powierzchniowe i podskórne. Istnieje wyraźna potrzeba rozbudowy komunalnej sieci kanalizacyjnej i wyposażenia indywidualnych posesji w hydroponiczne przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Odpady komunalne

Wieś zaopatrzona jest przez UG Werbkowice w pojemniki na odpady o kubaturze 120 l, przy świetlicy znajduje się kontener na odpady. Deponowanie odpadów odbywa się poza granicami gminy na składowiskach w Hrubieszowie i Mirczu (od dnia 01.07.2013 r. odpady będą składowane tylko w Mirczu). W związku z przynależnością Gminy Werbkowice do Regionu Południowego wyznaczonego w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami Województwa Lubelskiego odpady komunalne, mieszane oraz pozostałości z sortowania będą mogły być deponowane tylko w Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów w Mirczu. Odpady segregowane i odprowadzane są na sortownie odpadów w Łaskowie. Z roku na rok następuje poprawa sytuacji odpadów i zwiększa się świadomość mieszkańców na ten temat.

Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe miejscowości Malice (stan na koniec 2012 r.)

Nazwa miejscowości	Budynki wielorodzinne /ilość lokali	Liczba osób	Budynki jednorodzinne	Liczba osób	Razem liczba osób
Malice	1	2	89	336	338

3.4. Gospodarka i rolnictwo

3.4.1. Gospodarka

1. Marek Makolągwa - "MAXTRONIX"
2. Marek Szura - Działalność usługowa wspomagająca chów i hodowlę zwierząt gospodarskich
3. Mariusz Kidyba - Działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną
4. Lucyna Lachowska-Musiał - SKLEP SPOŻYWCZO-PRZEMYSŁOWY
5. Tomasz Weremczuk - Działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną

3.4.2. Rolnictwo

Powierzchnia administracyjna Gminy Werbkowice to w przeważającej części użytki rolne. Zajmują one powierzchnię 17616ha, co stanowi 83% powierzchni gminy. Z tego przeważająca część-12 226ha, to grunty orne w klasach bonitacyjnych od I do III kl., sklasyfikowano 69,1% gruntów orných w gminie. Sady zajmują 162ha, łąki 2665ha, pastwiska 460ha natomiast lasy 1450ha powierzchni gminy Werbkowice. W większości miejscowości grunty orne stanowią ponad 50% wszystkich gruntów. Gmina Werbkowice to gmina rolnicza (w przeważającej części), charakteryzuje się dobrymi i bardzo dobrymi glebami. Wśród gruntów orných przewagę stanowią kompleksy pszenne bardzo dobre i pszenne dobre zaliczane do czarnoziemów właściwych, czarnoziemów zdegradowanych, gleb brunatnych właściwych i brunatnych wylugowanych.

Przedstawione powyżej dane wskazują bezpośrednio na rolniczy charakter gminy, w tym miejscowości Malice.

Struktura gospodarstw rolnych wg. wielkości w Gminie Werbkowice (stan na koniec 2011 r.)

Do 1 ha włącznie	Powyżej 1ha do 5 ha	Od 5ha do mniej niż 10 ha	Od 10 ha do mniej niż 15 ha	15 ha i więcej	Ogółem
1512	1578	680	213	138	4121

Struktura gospodarstw rolnych według wielkości we wsi Malice(stan na koniec 2012 r.)

Do 1 ha włącznie	Powyżej 1 ha do 2 ha	Od 2 ha do mniej niż 5 ha	Od 5 ha do mniej niż 15 ha	15 ha i więcej	Ogółem
60	29	42	35	1	168

3.5. Kapitał społeczny i ludzki

Rada Sołecka

Radzie sołeckiej przewodniczy Sołtys-Kapusta Krystyna. W skład Rady wchodzi: Neczaj Piotr, Makolągwa Marek, Wancusiewicz Leszek.

Do zadań Rady należy:

- organizowanie wspólnych prac na rzecz miejsca zamieszkania a zwłaszcza w zakresie upowszechniania kultury, rozwijanie pomocy społecznej, utrzymania porządku publicznego i czystości, a także dysponowanie zgromadzonymi w budżecie gminy środkami przeznaczonymi dla sołectwa określając sposób ich wykorzystania;
- kształtowanie odpowiednich warunków współżycia mieszkańców;
- zapewnienie udziału mieszkańców w rozpatrywaniu spraw socjalnych, kulturalnych, sportu, wypoczynku.

Koło Gospodyń Wiejskich „Twórcze Dziewczyny”

Kobiety, wspierane przez władze samorządowe (UG i GOK), czynnie uczestniczą we wszelkich imprezach i wydarzeniach kulturalnych. Działalność swą prowadzą we własnych środowiskach lokalnych, z zaangażowaniem włączają się do pomocy podczas imprez gminnych. Z powodzeniem reprezentują Gminę Werbkowice w gminach ościennych, w powiecie hrubieszowskim i zamojskim - prezentując własne rękodzieło i kulinaria. Należy podkreślić, że nasze panie z KGW są nieocenione w przyrządzaniu przeróżnych potraw. Spotykają się systematycznie w profesjonalnej kuchni w Gminnym Ośrodku Kultury w Werbkowicach, aby doskonalić swe umiejętności oraz wymieniać się doświadczeniami kulinarnymi. Są również mistrzyniami, jeśli chodzi o wykonywanie różnych form rękodzieła artystycznego. Kobiety z KGW mają ogromne pokłady energii, konsekwentnie realizują założone cele, nie boją się nowych wyzwań, a przede wszystkim zaskakują pomysłami. Dały temu niejednokrotnie przykład podczas różnych prezentacji i wystaw, na targach, kiermaszach i festiwalach. Panie z KGW chętnie uczestniczą również w szkoleniach, kursach i warsztatach, chcąc podnosić własne kwalifikacje. Wolny czas przeznaczają na wspólne spotkania i wyjazdy. Każde Koło Gospodyń Wiejskich posiada własną, oryginalną nazwę oraz kolor, charakterystyczny dla danego koła. Panie z KGW prowadzą kroniki pamiątkowe, gdzie uwieczniają ważne wydarzenia związane z własną działalnością.

KGW organizuje zajęcia, pokazy, szkolenia oraz różnego rodzaju kursy: kurs wekowania i przerobów mięsa, marynat, wekowania owoców; szkolenia z zakresu, warzywnictwa, higieny, racjonalnego odżywiania, pieczenia ciast, dekorowania potraw, znaczenia kobiet w życiu społecznym; szycia, robót ręcznych, a także gotowania, pieczenia, przygotowywania niepospolitych potraw, pączków oraz tortów, uczestnictwo w dożynkach parafialnych i gminnych, podczas których panie prezentują naszą rodzimą, regionalną twórczość. Obrazuje ona naszą kulturę, język-miejscową gwarę, styl życia, a często eksponuje zalety i piętnuje wady społeczności.

Panie z KGW podczas różnych spotkań, np. Dzień Dziecka czy Dzień Kobiet, działają w kierunku aktywizacji i integracji społeczności lokalnej sołectwa. Wkładają starania w to, aby nie zapomniano o dziedzictwie, tradycji i obyczajach organizując Spotkania opłatkowe czy stroiki świąteczne. Dla lepszej jakości swoich działań uczestniczą w różnego typu kursach i szkoleniach np. kulinarnych czy z rękodzieła, aby podnieść swoje umiejętności.

Rys. 19. Zabawy dla dzieci

Rys. 20. Spotkania integracyjne i aktywujące społeczność lokalną

3.6. Inne informacje

Oświata

Obecnie na terenie miejscowości funkcjonuje Publiczna Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Malicach, której organem prowadzącym jest Stowarzyszenie „Przyjazna Szkoła w Malicach”. Obecnie do placówki uczęszcza Kotorów cała miejscowość, Łysa Góra cała miejscowość, Malice od nr 1 do nr 61, od nr 101 do nr 107 i od nr 109 do nr 111, Malice od nr 62 do nr 100 i nr 108, Wronowice od nr 27 do nr 95.

Obecnie w Szkole Podstawowej uczy się 38 uczniów a w przedszkolu 16 uczniów. W placówkach zatrudnionych jest 10 nauczycieli na 8,27 etatu. Gimnazjaliści uczęszczają do Gimnazjum im. Polskich Noblistów w Werbkowicach oddalonego o ok 6 km od Malic.

Obiekty użyteczności publicznej

Na terenie wsi Malice znajdują się:

- świetlica,
- plac zabaw - wybudowany przez samorząd gminny w ramach realizacji projektu "Stworzenie miejsca rekreacji i wypoczynku (placu zabaw) dla mieszkańców i gości w miejscowości Malice" w ramach działania 413 Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju dla małych projektów, tj. operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania Osi 3 ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej Osi,

Rys. 21. Plac zabaw obok świetlicy

4. Analiza SWOT Mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

Podsumowanie sytuacji rozwojowej wsi Malice.

4.1. Mocne strony

- dobry klimat,
- podstawy bazy turystycznej,
- położenie geograficzne,
- rzeka Huczwa,
- ciekawe zabytki
- rolnictwo,
- integracja społeczeństwa,
- doświadczenie w organizowaniu imprez,
- dobre warunki do rozwoju agroturystyki,
- aktywna i otwarta społeczność,
- walory krajobrazowo-turystyczne.

4.2. Słabe strony

- zły stan dróg dojazdowych,
- zły stan infrastruktury społecznej (świetlica, teren około świetlicowy, boisko),
- niedostatecznie rozwinięta i niewypromowana turystyka,
- brak sieci wodociągowej,
- brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków,
- brak ofert na zagospodarowanie wolnego czasu dla mieszkańców wsi w tym dla dzieci i młodzieży,
- niezagospodarowana pod względem infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej rzeka Huczwa
- niezadowalająca estetyka miejscowości,
- brak lamp oświetleniowych.
- słabo rozwinięta agroturystyka,
- brak bazy noclegowo-gastronomicznej,
- brak szansy dla rozwoju młodych ludzi.

4.3. Szanse dla wsi

- remont lub budowa obiektów rekreacyjnych, wypoczynkowych i terenów zielonych;
- wzrost atrakcyjności związany z rozbudową lokalnej infrastruktury;
- dobre warunki do zamieszkania i codziennego użytku;
- rozwój turystyki-agroturystyki;
- uzupełnienie oświetlenia;
- budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej;
- rozwój rolnictwa;
- rozwój sektora usług i drobnej wytwórczości;
- możliwość uzyskania środków ze źródeł zewnętrznych (np. PROW);
- możliwość pozyskania inwestorów w zakresie rozbudowy zaplecza turystycznego.

4.4. Zagrożenia dla wsi

- pogarszające się warunki bytowe społeczeństwa;
- postępujące rozwarstwienie materialne społeczeństwa;
- zanieczyszczenie środowiska;
- migracja młodzieży;
- utrzymujące się na wysokim poziomie bezrobocie;
- ograniczona możliwość kształcenia ludzi młodych;
- ograniczenie rynku zbytu produktów rolnych;
- postępujące rozwarstwienie materialne społeczeństwa;
- brak możliwości finansowych na realizację inwestycji infrastrukturalnych i programów rozwojowych;
- polityka gospodarcza i podatkowa państwa.

Rezultaty realizacji Planu Odnowy Miejscowości Malice na lata 2013-2020

Rozwój miejscowości Malice będzie realizowany w oparciu o koncepcję wielofunkcyjności. Korzyści, jakie uzyskają beneficjenci końcowi bezpośrednio po zakończeniu realizacji projektów, są wielopoziomowe i przyczynią się przede wszystkim do zwiększenia jakości życia mieszkańców sołectwa Malice, jak również Gminy Werbkowice. Nastąpi rozwój i poprawa lokalnej infrastruktury, wzmocnienie ekonomiczne istniejących podmiotów rolnych i poza rolnych, wzmocnienia atrakcyjności turystycznej i uwypuklenie walorów krajobrazowych i historycznych miejscowości i jej okolic, poprawy standardu usług świadczonych na rzecz „czasu wolnego”, poszerzenie i wzbogacenie oferty rekreacyjnej dla turystów i lokalnej społeczności.

Podsumowanie

- Nowoczesna wieś położona w pobliżu gminnych i powiatowych centrów lokalnych;

- Wieś zagospodarowana gospodarczo;
- Wieś posiadająca wspaniałą historię i tradycję;
- Wieś nastawiona na rozwój;
- Wieś wyposażona w infrastrukturę techniczną (m.in. odpowiedni stan ciągów jezdnych i pieszych);
- Wieś wyposażona w infrastrukturę społeczno-kulturalną, rekreacyjną (świetlica, infrastruktura przyrzeczna, przyjeziorowa);
- Wieś inwestująca w dzieci i młodzież-posiadając dobre zaplecze oświatowe, kulturalne, sportowo-rekreacyjne.

5. Planowane zadania inwestycyjne i przedsięwzięcia aktywizujących społeczność lokalną

Opisane zadania zostały przedstawione zgodnie z kolejnością ustaloną w rankingu przez grupę mieszkańców na zebraniach wiejskich. Opis przedsięwzięć zawiera podstawowe potrzeby zasygnalizowane przez uczestników zebrań, które mogą ulec zmianie na etapie projektowania i stosowania konkretnych rozwiązań technicznych. Przedstawione budżety przedsięwzięć są kwotami szacunkowymi i mogą również ulec zmianie z chwilą przystąpienia do realizacji wyznaczonego zadania.

Zadanie 1

Nazwa zadania:

„Remont świetlicy w miejscowości Malice”

Cel zadania:

Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez stworzenie korzystnych warunków do wszechstronnego rozwoju społeczności w oparciu o remont budynku świetlicy w miejscowości Malice, a następnie udostępnienie obiektu społeczności lokalnej i turystom (jako miejsca działań społeczno-kulturalnych i rekreacyjnych)

Celami cząstkowymi są:

1. Podniesienia atrakcyjności miejscowości pod względem społecznym, kulturalnym i turystycznym.
2. Zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i turystycznym. a także rozwój tożsamości społeczności wiejskiej i zachowania dziedzictwa kulturowego.
3. Poprawa warunków i standardów życia mieszkańców Malic.

Usytuowana w centrum wsi, jest jednym z najważniejszych obiektów pełniących inne funkcje niż wyznaniowe i stricte edukacyjne, a jako świetlica wiejska pełniąca funkcje społeczno-kulturalne jest miejscem spotkań i zabaw mieszkańców miejscowości.

Budynek świetlicy zlokalizowany na działce ewid. nr 252/2.

Obiekt murowany, parterowy, posiada 4 wyodrębnione niezależne części składowe-część świetlicową z salą taneczną, sceną, pomieszczenie socjalne, kuchnia, toalety. Budynek zlokalizowany na działce nr ewidencyjny 252/2. Obiekt parterowy niepodpiwniczony. Dach stromy wiązlar drewniany pokryty blacha trapezową. Budynek posiada przyłącze elektroenergetyczne, wodno-kanalizacyjne oraz telefoniczne. Na działce znajduje się bezodpływowy zbiornik na ścieki sanitarne oraz śmietnik. Budynek położony jest u zbiegu dróg utwardzonych - dz.nr 252/3 i 495/10.

Dane techniczne obiektu:

- Powierzchnia zabudowy: 358,78 m²
- Powierzchnia użytkowa: 314, 78
- Kubatura: 2100,00m³

- Wysokość: 6,51m
- Ilość kondygnacji nadziemnych: 1
- Budynek częściowo niepodpiwniczony.

Projektowany zakres robót budynku świetlicy obejmuje: wymianę pokrycia dachu, ocieplenie ścian zewnętrznych, wymianę orywnowania, malowanie i wymiana drzwi, wymiana okien, prace remontowe wewnątrz budynku, wymiana instalacji odgromowej, montaż z daszków nad wejściem do budynku, , remont schodów zewnętrznych, wykonanie opaski odwadniającej, prace rozbiórkowe - rozbiórka części budynku.

Cały obiekt nie jest ogrodzony, teren nie jest zagospodarowany (m. in. brak utwardzonego placu dojazdowego, obiektów małej infrastruktury typu: boisko sportowo-rekreacyjne). Obiekt zaopatrzonej w infrastrukturę wodnokanalizacyjną, sanitariaty.

Przeprowadzona szczegółowa analiza stanu technicznego obiektu wykazała znaczne zużycie techniczne budynku, a także brak przystosowania i niedobory w jego infrastrukturze i wyposażeniu techniczno-użytkowym, a także niedostosowanie terenu około obiektowego do użytku społecznego. Stwierdzono konieczność realizacji prac remontowo-budowlanych. Pomieszczenia wymagają modernizacji i dostosowania ich do pełnienia funkcji turystyczno-społeczno-kulturalnych. Nie dostatecznie rozwinięta i nieprzystosowana infrastruktura turystyczno-społeczno-kulturalna wsi stanowi jedną z najpoważniejszych barier wielofunkcyjnego rozwoju obszaru miejscowości. Słaby stopień rozwoju infrastruktury wiejskiej nie tylko obniża standard życia i gospodarowania, lecz także decyduje o słabej atrakcyjności oferty kulturalnej dla mieszkańców wsi. Natomiast oferta turystyczna miejscowości jest nad wyraz bogata /poparta powyższym opracowaniem/, ale mało dostępna. Przeszkodą w jej dostępie jest brak miejsca informacyjno-edukacyjnego dla turystów, a takim miejscem bezsprzecznie byłaby świetlica z jej nową infrastrukturą. Planowane jest, aby turyści odwiedzający okolice mogli korzystać ze świetlicy nie tylko jako miejsca odpoczynku i relaksu, ale i miejsca, w którym mogą się odświeżyć, skorzystać z pomieszczeń kuchennych w celu przygotowania posiłków i gorących napoi. Takie możliwości świadczone nieodpłatnie pozwolą zatrzymać potencjalnego turystę w miejscowości na dłużej niż kilka godzin, a założyć można, że na cały dzień. Samorząd gminy wspólnie ze środowiskami lokalnymi podejmuje działania pozwalające na odpowiednie zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych mieszkańców wsi, a także potrzeb turystycznych dla przyjezdnych gości. Podjęcie działania inwestycyjnego służy mobilizacji lokalnej społeczności i pobudzenia aktywności do podejmowania wspólnych przedsięwzięć na rzecz poprawy warunków i jakości życia w swojej miejscowości.

Przedmiotem przedsięwzięcia są następujące elementy robót remontowcy:

1. Roboty rozbiórkowe
2. Element-Dach pokrycie
3. Element- Roboty remontowe wewnątrz budynku
4. Element-Stolarka okienna drzwiowa
5. Elewacja-ściany nadziemia

6. Element-cokół
7. Element-schody zewnętrzne
8. Element-opaska

Realizacji zadania (zapewnienie odpowiednich warunków) pozwoli mieszkańcom wsi na funkcjonowanie i poszerzenie aktywnej działalności społeczności (zaspokojenie potrzeb turystycznych, społecznych, kulturalnych, rekreacyjnych) w ramach formalnych i nieformalnych grup (w budynku ma siedzibę Rada Sołecka, Koło Gospodyń Wiejskich, odbywają się zebrania wiejskie, imprezy integracyjne społeczności Malic). Projekt ma również za zadanie poprawę wizerunku miejscowości oraz poprawę estetyki i uporządkowanie przestrzeni publicznej.

Po zakończeniu zadania rola świetlicy jako miejsca wypoczynku /w tym dla turystów/ i życia społeczno-kulturalnego wsi zostanie wykorzystana z lepszym skutkiem. Ponieważ w miejscowości Malice jest wiele ciekawych atrakcji turystycznych, a sami mieszkańcy są aktywnymi społecznikami, trzeba zadbać jedynie o odpowiednie warunki lokalowe i wyposażenie. Jeśli pomyślimy o świetlicy jako o przyjaznej przestrzeni dla aktywnych grup z naszej miejscowości, dla gości z zewnątrz-turystów, i spróbujemy tę przestrzeń jak najbardziej przystosować do różnych potrzeb tych grup to świetlica będzie uzasadniać swój byt. Realizacja projektu uwzględni realizację zadań na rzecz szeroko pojętego rozwoju społeczeństwa wiejskiego. Wszelkie działania prowadzone w ramach funkcjonowania jednostki świetlicowej będą zapobiegały pogłębianiu bierności i bezradności społecznej wobec trudnych sytuacji życiowych, otworzą drogę do szerokiej konsolidacji społeczeństwa i jego rozwoju w aspekcie społecznym, turystycznym i kulturalnym. Koniecznym działaniem jest więc pozyskanie funduszy na wyremontowanie budynku i wyposażenie go w odpowiednią infrastrukturę pod kątem potrzeb różnych grup społeczności.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania
2013-14	209 000 zł-zadanie 80% dofinansowane przez Europejski Fundusz Rolny z PROW - Oś 4 Leader, działanie: Odnowa i rozwój wsi, pozostałe jako wkład własny Gminy Werbkowice.

Zadanie 2

Nazwa zadania

Utwardzenie dróg gminnych w miejscowości Malice.

Cel zadania:

Inwestycja ma na celu poprawę bezpieczeństwa komunikacyjnego oraz poprawę warunków przejazdu.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2013-20 (corocznie)	5.000 zł-Środki własne sołectwa, środki własne gminy, podmioty prywatne.

Zadanie 3

Nazwa zadania:

Organizowanie imprez kulturalno-rekreacyjnych, pikników, festynów przy/w świetlicy wiejskiej w Malice.

Cel zadania:

Organizowanie imprez ma na celu kultywowanie tradycji i integrację społeczności lokalnej, a także umożliwić aktywne spędzenie wolnego czasu.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2013-20 (corocznie)	Ok. 2.000 zł rocznie-Środki własne sołectwa, środki własne gminy, podmioty prywatne.

Zadanie 4**Nazwa zadania:**

Budowa parkingu przy świetlicy.

Cel:

Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich poprzez realizację działań mających na celu kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej.

Zadanie inwestycyjne wpłynie na podniesienie poziomu bezpieczeństwa, poprawie warunków życia mieszkańców wsi, poprawi podstawową niezbędną infrastrukturę miejscowości, uporządkuje przestrzeń publiczną. Brak parkingu naraża użytkowników dróg na niebezpieczeństwo kolizji i wypadków drogowych. Zbudowanie parkingu podniesie estetykę miejscowości.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2017-19 /corocznie/	7.000 zł-Środki własne sołectwa, środki własne gminy, podmioty prywatne.

Zadanie 5**Nazwa zadania**

Budowa boiska sportowo-reakcyjnego

Cel zadania:

Rozwój infrastruktury rekreacyjnej we wsi Malice.

Zakres zadania

Zadanie polega na organizacji bezpiecznego i atrakcyjnego boiska jako miejsca wspólnych zabaw i gier, a także integracji społeczności lokalnej.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2017-2020	12.000 zł-Środki własne sołectwa, podmioty prywatne.

Zadanie 6**Nazwa zadania:**

Zagospodarowanie terenu przy rzece Huczwie, jego przystosowanie i udostępnienie dla celów turystycznych i rekreacyjnych.

Cel zadania:

Efektywne wykorzystanie zasobów własnych oraz ich rozwój i waloryzacja poprzez wspieranie i rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej.

Realizacja inwestycji wpłynie na możliwość efektywnego zagospodarowania wolnego czasu dzieci, młodzieży szkolnej, osób dorosłych mieszkającej w miejscowości Malice. Zadanie inwestycyjne poprawi także warunki życia mieszkańców wsi. Nastąpi rozwój i rozpropagowanie sportu i rekreacji nie tylko w miejscowości Malice w całej gminie oraz promocja walorów krajoznawczych rzeki Huczwy. Projekt ma także duże znaczenie dla rozwoju turystyki oraz możliwość rozwinięcia nowej działalności gospodarczej (gastronomia, baza noclegowa) wśród mieszkańców miejscowości. Projekt wykorzystuje wszystkie najważniejsze walory krajobrazowe oraz lokalizację.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2017-2020 (corocznie)	2.000 zł-Środki własne sołectwa, środki własne gminy, podmioty prywatne.

Zadanie 7**Nazwa zadania**

Renowacja Drewnianej figury św. Jana Nepomucena

Cel zadania:

Zachowanie dziedzictwa kulturowego

Celami cząstkowymi są:

Podniesienia atrakcyjności miejscowości pod względem turystycznym, kulturalnym i społecznym.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2016-18	4.000 zł-Środki własne sołectwa, środki własne gminy, podmioty prywatne.

6. Wdrożenie i monitorowanie planu

Wdrożenie Planu Odnowy Miejscowości rozpocznie się poprzez wprowadzenie go w życie uchwałą Rady Gminy Werbkowice. Wdrożenie Planu zaleca się Wójtowi Gminy Werbkowice, Radzie Sołeckiej miejscowości Malice oraz Sołtysowi wsi Malice. Monitorowanie każdego przedsięwzięcia-czyli dbanie o prawidłowy jego przebieg przez cały czas jego trwania polega na systematycznym zbieraniu, zestawianiu i ocenie informacji rzeczowych i finansowych w postaci ustalonych wskaźników, które opisują jego postęp i efekty. W monitorowaniu biorą udział wszystkie podmioty oraz komórki organizacyjne Urzędu Gminy w Werbkowicach oraz Rada Sołectwa Malice, zaangażowane we wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości Malice. Oceną wdrażania Planu zajmie się Rada Sołecka.

Lp.	Zadanie	Odpowiedzialni	Termin realizacji
1.	Przedłożenie projektu planu odnowy miejscowości Malice przedstawicielom Zebrania Wiejskiego	Rada Sołecka	marzec 2013
2.	Uchwalenie planu odnowy miejscowości Malice przez Zebranie Wiejskie	Zebranie Wiejskie	marzec 2013
3.	Opracowanie dokumentacji technicznych ze szczególnym uwzględnieniem projektów i zadań mogących uzyskać wsparcie z funduszy strukturalnych	Wójt	Odpowiednio przed planowanym naborem wniosków / 2013-2020
4.	Realizacja zadań określonych poszczególnymi projektami zgodnie z harmonogramem przyjętym w planie odnowy miejscowości Malice	Wójt, Rada Sołecka	2020

Ze względu na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą na skutek zdarzeń wcześniej nie przewidywalnych lub z innych ważnych powodów Plan Odnowy Miejscowości Malice może zostać skorygowany w każdym z jego rozdziałów, o ile wniosek z uzasadnieniem złoży każdy z członków Rady Sołeckiej na ręce Przewodniczącego Rady Sołeckiej. Wniosek taki Przewodniczący Rady Sołeckiej poddaje procedurze uchwalania dokonywanego przez Zebranie Wiejskie i zatwierdzania przez Radę Gminy w formie uchwały.